

Studia i Materiały. Miscellanea Oeconomicae
Rok 18, Nr 1/2014
Wydział Zarządzania i Administracji
Uniwersytetu Jana Kochanowskiego w Kielcach

50 lat kształcenia ekonomistów w Kielcach

Edward Molendowski¹

AKCESJA POLSKI DO UE I JEJ WPŁYW NA STRUMIENIE HANDLU Z NOWYMI PAŃSTWAMI CZŁONKOWSKIMI (UE-10)²

1. Uwagi wstępne

Przystąpienie Polski do UE w 2004 r. nadało nowy kształt jej stosunkom handlowym i gospodarczym ze wszystkimi krajami. Wiązało się m.in. z przyjęciem całości *acquis communautaire* w obszarach: „swobodny przepływ towarów” oraz „unia celna”. Oznaczało to konieczność dostosowania się do unijnych reguł i gruntowną zmianę dotychczasowych zasad handlu ze wszystkimi partnerami. Najważniejsze zmiany wiązały się z włączeniem nowych krajów członkowskich do jednolitego rynku wewnętrznego UE oraz przyjęciem wszystkich zasad i instrumentów wspólnej polityki handlowej UE wobec krajów trzecich³. Konsekwencją tego było objęcie Polski wspólną taryfą celną, co w praktyce oznaczało, że wraz z akcesją Polski do UE kwestie regulacji handlu dwustronnego zostały zastąpione przez politykę handlową realizowaną przez instytucje i państwa członkowskie UE na poziomie wspólnotowym⁴.

¹ Dr hab. prof. UEK Edward Molendowski, profesor, Uniwersytet Ekonomiczny w Krakowie.

² W niniejszym opracowaniu pominięto analizę dotyczącą Malty i Cypru, ze względu na specyfikę odróżniającą je w istotny sposób od pozostałych państw przyjętych do UE w latach 2004 i 2007.

³ Szerzej na ten temat zob.: E. Czarny, K. Śledziwska, *Polska w handlu światowym*, PWE, Warszawa 2009, s. 174-182; E. Kawecka-Wyrzykowska, *Skutki przyjęcia przez Polskę wspólnej polityki handlowej UE* [w:] *Polska w Unii Europejskiej*, praca zbiorowa pod red. E. Kaweckiej-Wyrzykowskiej, IKCHZ, Warszawa 2004, s. 88-91; E. Molendowski, *Integracja handlowa w Nowych Państwach Członkowskich (UE-10). Doświadczenia i wnioski dla innych krajów Europy Środkowej i Wschodniej*, Difin, Warszawa 2012, s. 176-178.

⁴ Por.: *Poland in the globalised world* [w:] *5 years of Poland in the European Union*, Office of the Committee for European Integration, Warsaw 2009, s. 417-421.

Zasady polityki handlowej Polski (i krajów nowo przystępujących) z zagranicą zostały zharmonizowane w istotnym zakresie z zasadami wspólnej polityki handlowej UE jeszcze przed akcesją. Na mocy Układów Europejskich wymiana towarów przemysłowymi między tymi krajami i państwami UE-15 została niemal całkowicie zliberalizowana już od 1 stycznia 1999. Z kolei podpisane na początku pierwszej dekady XXI w. porozumienia umożliwiły istotne zmniejszenie barier w handlu artykułami rolnymi⁵. Akcesja do UE oznaczała więc przede wszystkim całkowitą liberalizację handlu artykułami rolno-spożywczymi oraz wyeliminowanie kontroli granicznych w przepływie towarów (bariery fizyczne) oraz występujących jeszcze barier technicznych i fiskalnych w dostępie do jednolitego rynku.

Jak wiadomo, jednym z głównych założeń teorii strefy wolnego handlu i unii celnej jest to, iż likwidacja barier w handlu oraz w przepływie czynników produkcji umożliwia krajom tworzącym obszar preferencyjny uzyskiwanie wielu korzyści, w tym zwłaszcza zwiększanie udziału w handlu wzajemnym. W literaturze przedmiotu są one określane (w ślad za J. Vinerem, uznawanym za pioniera teorii strefy wolnego handlu i unii celnej) jako efekt kreacji oraz efekt przesunięcia handlu⁶. **Niniejsze opracowanie jest prezentacją wyników analizy zmierzającej do weryfikacji hipotezy, iż nowe warunki handlu, wynikające z akcesji do UE, miały istotny wpływ na dynamikę i strukturę obrotów towarowych Polski, nie tylko w relacji z krajami UE-15, ale zwłaszcza w handlu z nowymi państwami członkowskimi (UE-10).** W pracy podjęto próbę odpowiedzi na pytania:

1. Czy akcesja do Unii Europejskiej spowodowała pozytywne przekształcenia w handlu zagranicznym Polski?
2. Jakie zmiany nastąpiły w relacji z nowo przyjętymi krajami?

Analizę przeprowadzono na podstawie danych statystycznych Eurostat dotyczących obrotów handlowych Polski i krajów UE (ceny bieżące na bazie euro) za lata 2000-2003 oraz 2004-2007 i 2004-2012⁷.

W opracowaniu wykorzystano najważniejsze badania prowadzone w tym zakresie. Całość prezentowanej analizy zamykają wnioski i uwagi końcowe.

2. Nowe warunki handlu wynikające z akcesji do UE

Jednym z podstawowych filarów jednolitego rynku wewnętrznego państw członkowskich Unii Europejskiej jest swobodny przepływ towarów przemysłowych i rolnych. W toku negocjacji dotyczących obszaru „Swobodny przepływ towarów” krajów UE-10 zobowiązały się do przyjęcia w całości dorobku prawnego Wspólnot w tej dziedzinie (z wyjątkiem procedury rejestracji leków oraz do-

⁵ Szerzej zob. E. Kawecka-Wyrzykowska, *Skutki przyjęcia ...*, *op.cit.*, s. 88-91.

⁶ Szerzej na ten temat zob.: J. Viner, *The Customs Union Issue*, Carnegie Endowment for International Peace, New York, 1950, s. 4-6. W polskiej literaturze zagadnienia te są szeroko opisywane m. in. w pracach: P. Bożyk, J. Misala, *Integracja ekonomiczna*, PWE, Warszawa 2003, s. 23-26; A. Budnikowski, E. Kawecka-Wyrzykowska (red.), *Międzynarodowe stosunki gospodarcze*, PWE, Warszawa 1998, s. 76-81.

⁷ W celu zapewnienia porównywalności danych grupa nowych państw członkowskich (wraz z Bułgarią i Rumunią) została potraktowana łącznie w całym analizowanym okresie 2000-2012.

puszczenia do rynku UE części producentów wyrobów mięsnych i produktów mlecznych, gdzie uzyskały okresy przejściowe)⁸.

Przyjęcie wspólnotowych reguł swobodnego przepływu towarów oznaczało⁹:

- zniesienie ceł oraz wszelkich opłat równoważnych cłom w obrotach z krajami UE-25, a następnie UE-27 (w relacji z krajami UE-15 zostały one zniesione już wcześniej na mocy Układów Stowarzyszeniowych),
- eliminację wszelkiego rodzaju ograniczeń ilościowych (kontyngenty, plafony),
- zniesienie obowiązujących przed akcesją środków antydumpingowych,
- zlikwidowanie barier fizycznych, technicznych i fiskalnych związanych z przekraczaniem granicy (kontrolę graniczne i formalności celne, przepisy dotyczące technicznych wymogów wobec towarów, zróżnicowane systemy opodatkowania towarów)¹⁰.

Przystąpienie do UE wiązało się więc dla krajów UE-10 ze zmianą zasad i warunków handlu, zarówno z państwami UE-15, jak również w ich relacjach wzajemnych. Zakres i głębokość tych zmian były jednakże inne w odniesieniu do towarów przemysłowych i inne w odniesieniu do towarów rolnych.

2.1. Towary przemysłowe

Z dniem akcesji (1 maja 2004 lub 1 stycznia 2007) handel krajów UE-10 z państwami rozszerzonej UE objęto całkowicie regułami jednolitego rynku europejskiego. Nie zmieniło to jednak istotnie warunków ich wymiany handlowej z dawną „Piętnastką” (UE-15) w zakresie towarów przemysłowych (wynikało to głównie z postanowień Układów Europejskich, na mocy których już z dniem 1 stycznia 1999 prawie cały handel towarami przemysłowymi został zliberalizowany). Najważniejszą zmianą było zniesienie fizycznych i technicznych barier na granicach z tymi państwami oraz obowiązujących przed akcesją środków ochronnych, w tym antydumpingowych.

Również w handlu wzajemnym pomiędzy krajami UE-10 nie nastąpiły istotne zmiany zasad i warunków. Porozumienia CEFTA i BAFTA były umowami o strefie wolnego handlu artykułami przemysłowymi¹¹.

W praktyce więc, w następstwie akcesji do UE, w odniesieniu do przeważającej części handlu artykułami przemysłowymi pomiędzy krajami UE-10 i państwami UE-15 nie nastąpiły zmiany w zakresie obciążeń celnych. Istotną zmianą było natomiast zlikwidowanie istniejących wcześniej barier fizycznych, technicznych i fiskalnych.

⁸ Por.: *Członkostwo Polski w Unii Europejskiej – na jakich zasadach?*, UKIE, Warszawa, 2003.

⁹ Por.: E. Kaliszuk, M. Błaszczuk, W. Mroczek, J. Przystupa, A. Władyniak, *Analiza konsekwencji członkostwa dla wymiany handlowej* [w:] *Polska w Unii Europejskiej – doświadczenia pierwszego roku członkostwa*, UKIE, Warszawa 2005.

¹⁰ Szerzej na temat barier fizycznych, technicznych i fiskalnych zob.: E. Synowiec, *Funkcjonowanie rynku wewnętrznego* [w:] *Unia Europejska*, tom I, praca zbiorowa pod red. E. Kaweckiej-Wyrzykowskiej i E. Synowic, Warszawa, IKCHZ, Warszawa 2004, s. 72-73.

¹¹ Por. E. Kaliszuk, M. Błaszczuk, W. Mroczek, J. Przystupa, A. Władyniak, *Analiza konsekwencji członkostwa*, *op.cit.*, s. 203-204.

2.2. Artykuły rolno-spożywcze

W handlu artykułami rolnymi między krajami nowo przystępującymi i pozostałymi państwami członkowskimi Unii Europejskiej od 1 maja 2004 r. (lub 1 stycznia 2007 r.) nie obowiązywały już cła ani bariery pozataryfowe. Należy to podkreślić, bowiem przed akcesją handel tą grupą artykułów między krajami CEFTA, BAFTA i UE-15 objęty był tylko częściową liberalizacją. Z wielu preferencji rolnych można było skorzystać tylko w ramach kontyngentów. Towary nieobjęte preferencjami podlegały stawkom celnym KNU, obowiązującym w imporcie z krajów trzecich, które nie korzystały z uprzywilejowanego traktowania. Z kolei w ramach CEFTA i BAFTA, handel tymi towarami był objęty selektywną i ograniczoną liberalizacją¹².

W sumie, w handlu artykułami rolnymi nastąpiły w wyniku akcesji znacznie większe zmiany, niż w zakresie towarów przemysłowych. Zmiany te polegały na usunięciu licznych barier stosowanych dotąd zarówno w handlu wzajemnym pomiędzy krajami CEFTA lub BAFTA, a także w relacji z krajami UE-15.

3. Kształtowanie się eksportu i importu Polski przed i po akcesji według głównych grup krajów

Opisane wyżej zmiany warunków i zasad handlu wynikające z przystąpienia do Unii Europejskiej, istotnie wpłynęły na kształtowanie się obrotów towarowych Polski, zarówno w relacji z krajami UE-15, z nowymi krajami członkowskimi, jak i z krajami trzecimi. Potwierdzają to dane zestawione w tabeli 1, których ilustracją są: wykres 1 oraz wykres 2.

3.1. Tempo wzrostu

Kraje UE-10 należały w całym analizowanym okresie (lata 2000-2012) do krajów, w relacji z którymi Polska rozwijała najszybciej zarówno eksport, jak i import. Potwierdzają to dane zestawione w tabeli 1.

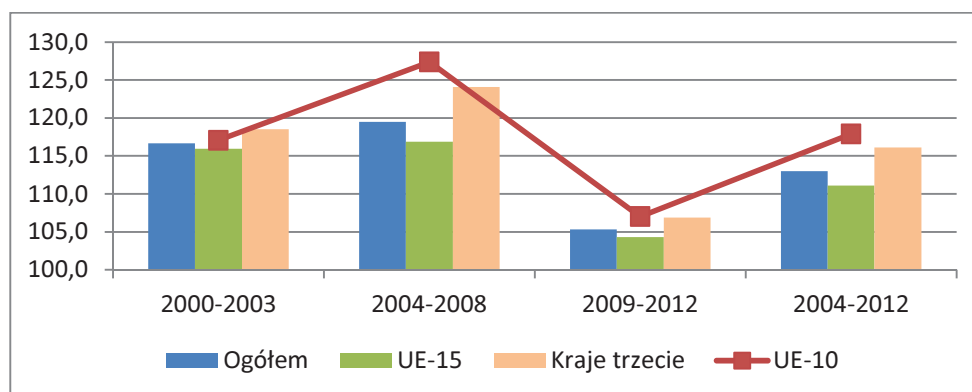
Jak wynika z danych tabeli 1, szczególnie wysokie przyspieszenie dynamiki obrotów miało miejsce w okresie poakcesyjnym (2004-2008). **Tendencja ta szczególnie wyraźnie wystąpiła po stronie eksportu.** Wówczas do tych krajów wzrastał on średniorocznie o 27,4%, w porównaniu do 17,1% w latach przed akcesją (2000-2003). Były to również wskaźniki znacznie wyższe, niż dla obrotów globalnych (odpowiednio: 19,5% oraz 16,6%) oraz w relacji z krajami UE-15 (odpowiednio: 16,9% oraz 15,9%). W okresie światowego kryzysu gospodarczego (2009-2012) odnotowano, co prawda, w tej relacji spadek średniorocznego tempa eksportu (do poziomu 7%). Należy podkreślić, iż było to jednak tempo znacznie wyższe niż w relacji z krajami UE-15 (4,3%) oraz eksporcie ogółem (5,3%). Widać to wyraźnie na wykresie 1.

¹² Por.: *Ibidem*, s. 218.

Tabela 1. Zmiany tempa wzrostu polskiego eksportu i importu w relacji z krajami UE-10 na tle głównych grup krajów w latach 2000-2012 (w %, ceny bieżące w €).

Wyszczególnienie		Średnioroczne tempo wzrostu w latach				Zmiana wartości 2012/2003
		2000-2003	2004-2008	2009-2012	2004-2012	
Eksport	Ogółem	16,6	19,5	5,3	13,0	301,9
	UE-10	17,1	27,4	7,0	17,9	377,9
	UE-15	15,9	16,9	4,3	11,1	259,8
	Kraje trzecie	18,5	24,1	6,9	16,1	405,9
Import	Ogółem	8,8	18,7	1,8	10,8	255,0
	UE-10	10,8	23,9	3,8	14,5	333,0
	UE-15	7,2	18,9	-0,6	9,8	234,9
	Kraje trzecie	11,7	17,7	5,5	12,1	274,4

Źródło: obliczenia własne na podstawie danych z bazy: EasyComext - Eurostat - International Trade [online], <http://epp.eurostat.ec.europa.eu>, (25.04.2014).

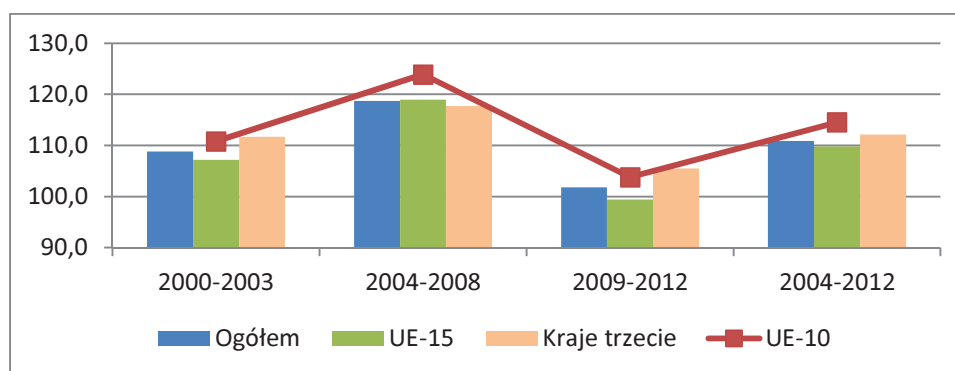
Wykres 1. Średnioroczne tempo wzrostu polskiego eksportu w latach 2000-2012 według głównych grup krajów (ceny bieżące, mld €).

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych tabeli 1.

W całym okresie poakcesyjnym (2004-2012) eksport z Polski do krajów UE-10 wzrastał średniorocznie aż o 17,9%. Analogiczny wskaźnik w relacji z krajami UE-15 wyniósł 11,1%, a w handlu globalnym – 13,0%. W rezultacie wartość eksportu do krajów UE-10 zwiększyła się z 6,2 mld € do 23,5 mld €, tj. o prawie 3,8 razy, a do krajów UE-10 - odpowiednio z 32,7 mld € do 84,0 mld €, tj. 2,6 razy.

Tylko w relacji z krajami spoza UE analogiczny wzrost był większy – z 8,6 mld € do 34,7 mld €, tj. 4,0 razy¹³.

Istotne zmiany miały miejsce również w zakresie importu. Jak wynika z danych zestawionych w tabeli 1, w okresie poakcesyjnym zanotowano istotne przyspieszenie dynamiki importu z krajów UE-10, zwłaszcza w porównaniu do zmian jego wartości w relacji z krajami UE-15. Średnioroczne tempo wzrostu zwiększyło się w latach 2004-2008 do 23,9% z 10,8% w latach 2000-2003. W relacji z krajami UE-15 analogiczne wskaźniki wynosiły odpowiednio 18,9% oraz 7,2%. Również w okresie światowego kryzysu import z krajów UE-10 wzrastał znacznie szybciej niż z krajów UE-15. O ile w relacji z krajami UE-15 zanotowano nawet spadek tempa (średniorocznie o 0,6 %), to w relacji z krajami UE-10 jego wartość wzrastała średniorocznie o 3,8%. Ilustruje to wykres nr 2.

Wykres 2. Średnioroczne tempo wzrostu polskiego importu w latach 2000-2012 według głównych grup krajów (ceny bieżące, mld €).

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych tabeli 1.

W całym okresie poakcesyjnym (2004-2012) import z krajów UE-10 wzrastał średniorocznie o 14,5%. W relacji z krajami UE-15 natomiast wskaźnik ten był znacznie niższy i wynosił 9,8%, a w imporcie ogółem – 10,8%. W rezultacie wartość importu w powiązaniach z krajami UE-10 wzrosła z 5,1 mld € w 2003 r. do 17,1 mld € w 2012 r., a więc o ponad 3,3 razy. W tym samym okresie import z krajów UE-15 zwiększył się z 36,9 mld € do 86,7 mld €, a więc – odpowiednio 2,3 razy. Również w relacji z krajami trzecimi wzrost ten był znacznie niższy i wyniósł 2,7 razy.

Podsumowując tę część analizy, należy podkreślić, że zmiany warunków handlu wynikające z akcesji Polski do UE spowodowały powstanie znanych w teorii: efektu kreacji i przesunięcia handlu. W latach 2004-2012 w istotny sposób zwiększyły się

¹³ Obliczenia własne na podstawie: *EasyComext - Eurostat - International Trade* [online], <http://epp.eurostat.ec.europa.eu>, (25.04.2014).

szyla się rola krajów UE-10, jako partnerów handlowych Polski. Nastąpiło też relatywne zwiększenie roli państw spoza UE, jako partnerów polskich eksporterów.

3.2. Struktura geograficzna obrotów

W literaturze przedmiotu podkreśla się, że likwidacja barier handlowych wraz z przystąpieniem do obszaru preferencyjnego (strefy wolnego handlu, unii celnej) skutkuje powstaniem wielu korzyści. Jest to możliwe dzięki relatywnemu potaniu towarów (na skutek likwidacji cel i innych ograniczeń) oraz zwiększeniu konkurencyjności towarów eksportowanych i importowanych w ramach ugrupowania preferencyjnego (przed przystąpieniem do ugrupowania towary te były droższe o cło). Najważniejsze z korzyści są określane mianem efektu kreacji i efektu przesunięcia handlu¹⁴. Efekty takie wystąpiły również w handlu Polski po akcesji do UE w relacji z nowymi państwami członkowskimi (oraz pozostałymi grupami krajów). Potwierdzają to dane zestawione w tabeli 2.

Tabela 2. Struktura obrotów handlowych Polski według grup krajów w latach 2000-2012 (w %, na bazie cen bieżących w €).

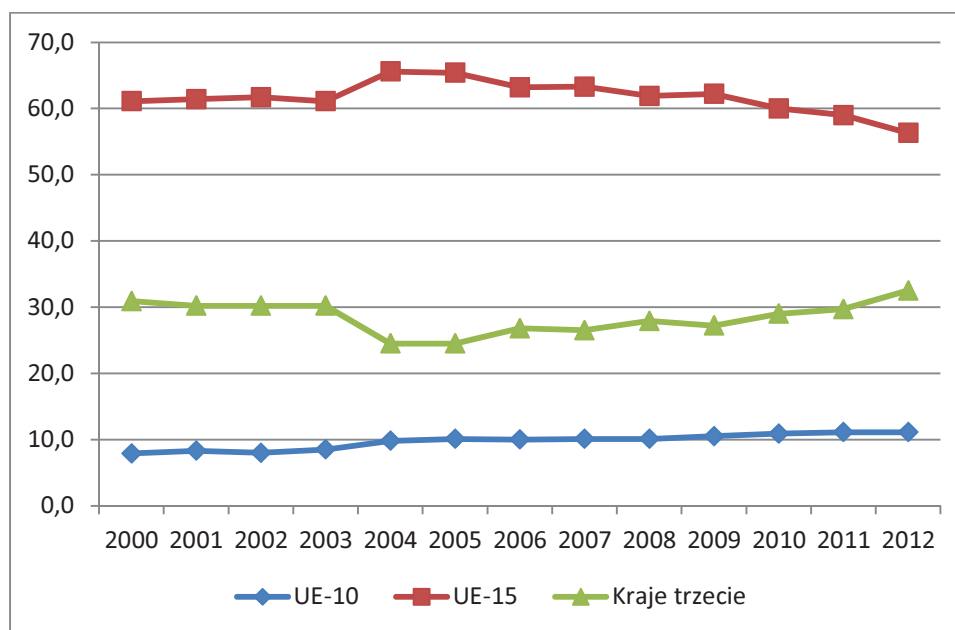
Lata	Eksport			Import		
	UE-10	UE-15	Kraje trzecie	UE-10	UE-15	Kraje trzecie
2000	11,2	69,9	18,7	7,9	61,1	30,9
2001	11,8	69,2	18,7	8,3	61,4	30,2
2002	12,2	68,8	18,7	8,0	61,7	30,2
2003	13,1	68,8	18,0	8,5	61,1	30,2
2004	13,0	67,3	19,6	9,8	65,6	24,5
2005	13,7	65,0	21,3	10,1	65,4	24,5
2006	15,3	63,7	21,0	10,0	63,2	26,8
2007	16,0	62,9	21,0	10,1	63,3	26,5
2008	16,4	61,5	22,0	10,1	61,9	27,9
2009	15,2	64,3	20,3	10,5	62,2	27,2
2010	15,9	63,2	20,8	10,9	60,0	29,0
2011	16,2	61,7	22,0	11,1	59,0	29,7
2012	16,4	59,2	24,2	11,1	56,3	32,5

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych, jak w tabeli 1.

¹⁴ Szerzej na ten temat zob.: E. Czarny, *Regionalne ugrupowania integracyjne w gospodarce światowej*, PWE, Warszawa 2013, s. 39-64; E. Molendowski, *Liberalizacja wymiany handlowej krajów Europy Środkowowschodniej w okresie transformacji (ze szczególnym uwzględnieniem doświadczeń krajów CEFTA)*, Wydawnictwo Uniwersytetu Ekonomicznego w Krakowie, Kraków, 2007, s. 27-39.

Z danych zestawionych w tabeli 2 wynika jednoznacznie, że w latach 2004-2012 w istotny sposób zwiększyła się rola krajów UE-10, jako partnerów handlowych Polski. Tendencja ta wystąpiła wyraźnie zarówno w eksporcie, jak i w imporcie.

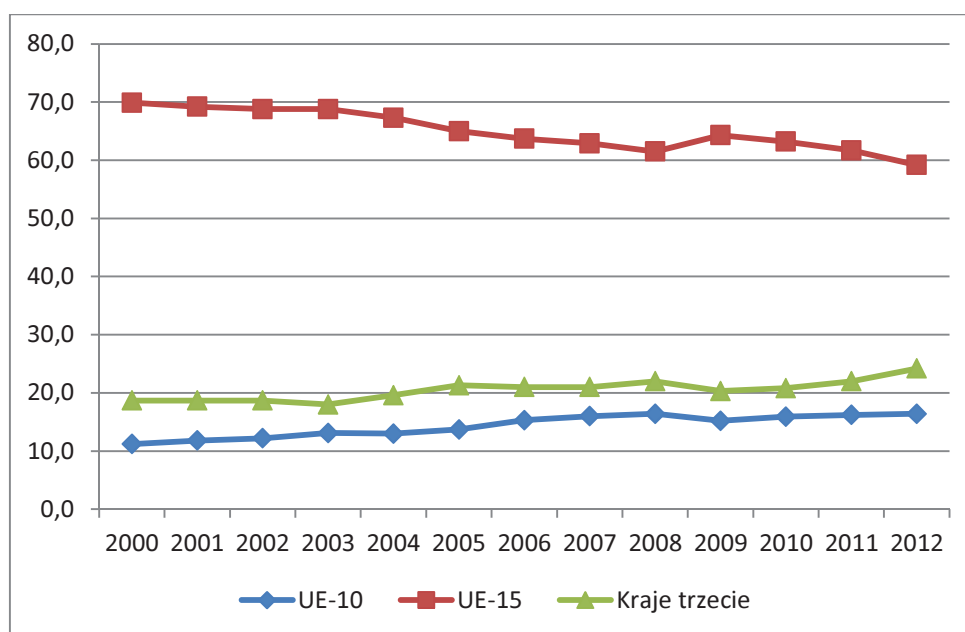
W imporcie udział krajów UE-10 wzrósł z 8,5% w 2003 r. (ostatnim roku przed rozszerzeniem) do 11,1% w 2012 r. Potwierdza to tezę, że istniejące przed rozszerzeniem bariery w handlu (głównie bariery fizyczne, techniczne i fiskalne) były istotnym czynnikiem ograniczającym import do Polski wyrobów z tych krajów. W analizowanym okresie wzrósł też udział krajów trzecich (spoza UE) w imporcie do Polski. Analogiczne wskaźniki wynosiły odpowiednio: 24,5% oraz 32,5%. W dużej części był to rezultat wzrostu cen ropy naftowej i gazu ziemnego, których zakupy były realizowane właśnie w krajach zaliczanych do tej grupy. W istotnej mierze był to jednak rezultat wprowadzenia przez Polskę z dniem 1 maja 2004 r. wielu preferencji celnych stosowanych przez UE na produkty pochodzące z tych krajów. Warto też podkreślić, że w analizowanym okresie zmniejszył się udział krajów UE-15 w polskim imporcie (z 65,6% do 56,3%). Ocenic to należy, jako zjawisko pozytywne, gdyż oznacza pewne zwiększenie dywersyfikacji polskich zakupów importowych. Oznacza to również, że kraje UE-10 stały się dla Polski ważniejszym rynkiem zaopatrzenia w wiele produktów importowanych wcześniej z krajów UE-15. Tendencje te ilustruje wykres 3.

Wykres 3. Struktura polskiego importu według grup krajów w latach 2000-2012 (w %, na bazie cen bieżących w Euro).

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych, jak w tabeli 2.

Z kolei, w polskim eksporcie udział krajów UE-10 wzrósł z 13,1% w 2003 r. do 16,4% w 2012 r. Potwierdza to tezę, że istniejące przed rozszerzeniem bariery w handlu z tymi krajami (głównie bariery fizyczne, techniczne i fiskalne) były istotnym czynnikiem ograniczającym eksport polskich wyrobów na te rynki. W okresie tym zanotowano też wzrost udziału krajów trzecich, jako odbiorców polskich produktów (z 19,6% w 2003 r. do 22% w 2012 r.). Ilustruje to wykres 4.

Wykres 4. Struktura polskiego eksportu według grup krajów w latach 2000-2012 (w %, na bazie cen bieżących w Euro).

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych, jak w tabeli 2.

Wydaje się, że to bardzo ważna tendencja. Oznacza ona, że obawy polskich producentów związane z przyznaniem jednostronnych preferencji na produkty pochodzących z wielu krajów spoza UE okazały się nie w pełni uzasadnione. Preferencje te umożliwiły, co prawda wzrost importu z tych krajów, ale zostało to w dużej mierze zrównoważone wzrostem polskiego eksportu na te rynki. Po akcesji do UE polscy producenci i eksporterzy zaczęli być bowiem w coraz większym stopniu postrzegani jako wiarygodni i znaczący partnerzy, a polskie produkty – jako godne zainteresowania.

3.3. Struktura towarowa obrotów

Warto podkreślić, iż zmiany warunków handlu wynikające z akcesji pociągnęły za sobą istotne przekształcenia w strukturze towarowej obrotów handlu zagranicz-

nego Polski z głównymi grupami partnerów. Preferencje wynikające z akcesji do UE miały bowiem (jak to wyżej wykazano) znacznie większy zakres w odniesieniu do towarów rolno-spożywczych, aniżeli przemysłowych. Ponadto większy zakres zmian dotyczył powiązań handlowych z krajami UE-10 w porównaniu do powiązań z krajami UE-15. Większość barier w handlu z krajami UE-15 (zwłaszcza na towary przemysłowe) została zniesiona już w okresie przedakcesyjnym na mocy Układu Stowarzyszeniowego. Odpowiednie dane statystyczne potwierdzające te tendencje zestawiono w tabeli 3.

Tabela 3. Średnioroczne tempo wzrostu obrotów handlowych Polski wg grup towarów oraz krajów w latach 2000-2012 (w %, ceny bieżące w Euro).

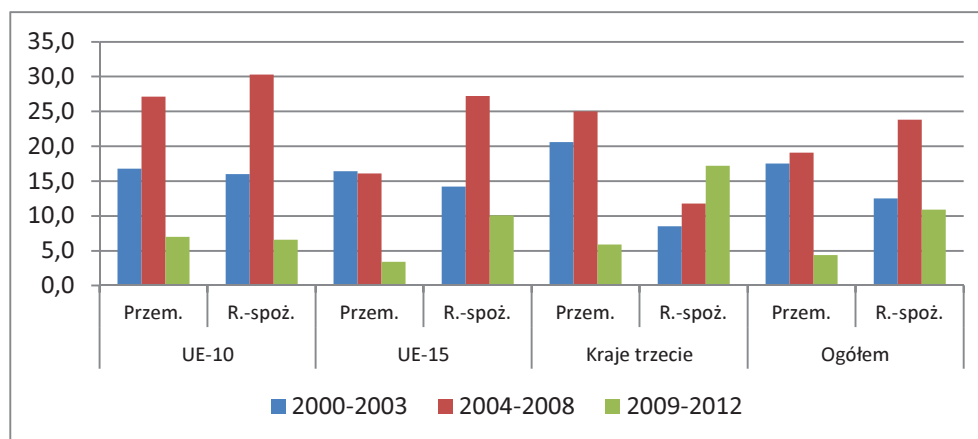
Lata	UE-10		UE-15		Kraje trzecie		Ogółem	
	Przem.	Rolno-spoż.	Przem.	Rolno-spoż.	Przem.	Rolno-spoż.	Przem.	Rolno-spoż.
	Eksport							
2000-2003	16,8	16,0	16,4	14,2	20,6	8,5	17,5	12,5
2004-2008	27,1	30,3	16,1	27,2	25,0	11,8	19,1	23,8
2009-2012	7,0	6,6	3,4	10,1	5,9	17,2	4,4	10,9
	Import							
2000-2003	10,7	7,7	7,5	5,2	11,3	-0,7	8,7	3,0
2004-2008	24,0	24,3	17,5	31,0	17,3	7,9	17,6	23,5
2009-2012	3,8	6,9	-0,9	6,6	3,8	8,6	0,7	7,0

Źródło: obliczenia własne na podstawie danych, jak w tabeli 1.

Jak już wcześniej wykazano, akcesja Polski do Unii Europejskiej oznaczała znaczące zmiany warunków handlu przede wszystkim w odniesieniu do towarów rolno-spożywczych. Liberalizacja w zakresie tych towarów w okresie przedakcesyjnym, zwłaszcza w relacji z krajami akcesyjnymi miała bardzo ograniczony zakres. Likwidacja z dniem rozszerzenia wcześniej istniejących barier taryfowych oraz pozataryfowych ułatwiła znacznie szybszy, aniżeli w okresie przedakcesyjnym wzrost obrotów handlowych tymi produktami. Potwierdzają to jednoznacznie dane zestawione w tabeli 3 oraz na wykresie 5 i wykresie 6.

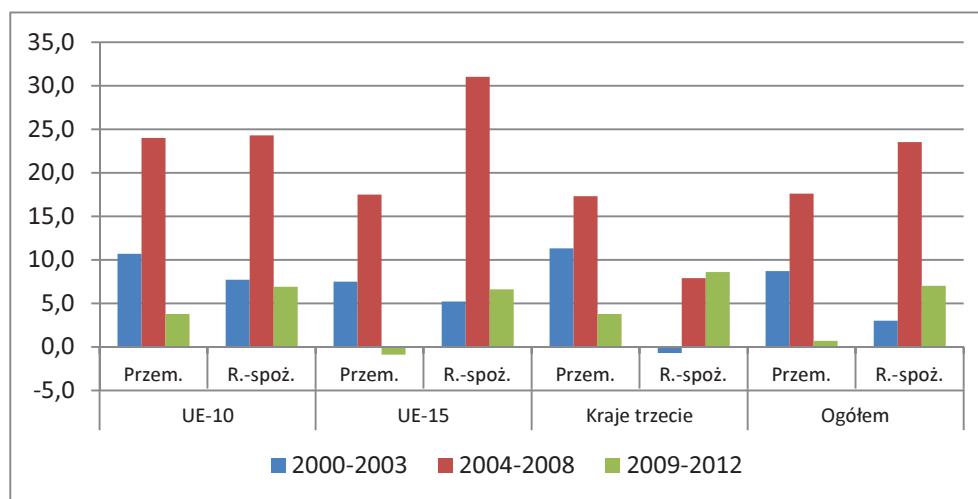
Należy podkreślić, iż szczególnie szybki wzrost obrotów towarami rolno-spożywczymi w okresie poakcesyjnym miał miejsce w relacji z krajami UE-10. Tendencja ta wyraźnie wystąpiła zwłaszcza w eksporcie (średnioroczne tempo 30,3% w latach 2004-2008, w porównaniu do 16,0% w latach 2000-2003). Charakterystycznym jest również to, że w relacji z tymi krajami istotnie wzrosło też tempo ich importu (z 7,7% w latach 2000-2003 do 24,3% w latach 2004-2008). Przyspieszenie wymiany handlowej towarami rolno-spożywczymi w okresie poakcesyjnym wystąpiło też w relacji z krajami UE-15. Tutaj jednak szybsze tempo

odnotowano w imporcie niż w eksporcie. Średnioroczne tempo wzrostu importu wyniosło w latach 2004-2008 aż 31,0%, a eksportu – 27,2%. W okresie przedakcesyjnym wskaźniki te wynosiły odpowiednio 5,2% oraz 14,2%.

Wykres 5. Średnioroczne tempo wzrostu polskiego eksportu w latach 2000-2012 według grup towarów oraz grup krajów.

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych tabeli 3.

Wykres 4. Średnioroczne tempo wzrostu polskiego importu w latach 2000-2012 według grup towarów oraz grup krajów.

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych tabeli 3.

Na podkreślenie zasługuje również to, że w okresie światowego kryzysu finansowo-gospodarczego średnioroczne tempo wzrostu polskiego eksportu i importu artykułów rolno-spożywczych znacznie przekraczało tempo zanotowane w odniesieniu do towarów przemysłowych. Tendencja taka miała miejsce w relacji ze wszystkimi analizowanymi grupami krajów. Najwyraźniej jednak wystąpiła w relacji z krajami trzecimi¹⁵. Były to więc produkty znacznie mniej wrażliwe na zawirowania na światowych rynkach, niż towary przemysłowe. Ich polscy producenci i eksporterzy potrafili szybko dostosować się do nowych warunków narzucanych przez międzynarodową konkurencję.

4. Posumowanie i wnioski

Akcesja do Unii Europejskiej oraz włączenie Polski do Jednolitego Rynku Europejskiego w istotny sposób zmieniło dotychczasowe warunki handlu z państwami poszerzonej Unii Europejskiej, zwłaszcza w relacji z krajami UE-10. Na skutek liberalizacji warunków wymiany handlowej, w wyniku pogłębiającego się procesu integracji gospodarczej i akcesji Polski wraz z pozostałymi krajami grupy UE-10 do Unii Europejskiej, zmianie uległy kierunki a także intensywność powiązań handlowych z zagranicą.

Z analizy danych statystycznych wynika, że w okresie poakcesyjnym (lata 2004-2012) nastąpiło istotne przyspieszenie dynamiki obrotów handlowych Polski. Polska była w tych latach silnie powiązana strumieniami handlowymi z krajami UE-15, chociaż udział „Piętnastki” w jej handlu nieznacznie zmniejszył się, zwłaszcza na rzecz wzrostu wymiany z krajami UE-10.

W badanym okresie w wymianie handlowej Polski dominującą rolę odgrywały towary przemysłowe. Jednak udział tej grupy towarów w handlu ogółem Polski był niższy w porównaniu do krajów grupy UE-15. Udział towarów rolno-spożywczych, stanowiący drugą pod względem wielkości grupę w przypadku Polski był większy do UE-10 aniżeli do UE-15.

Analiza dynamiki powiązań pomiędzy Polską a jej głównymi partnerami wykazała większy zakres zmian zachodzących w relacji z krajami UE-10, aniżeli z UE-15, szczególnie w latach 2004-2008. Natomiast globalny kryzys finansowy spowodował zahamowanie w 2009 r. pozytywnych zmian zachodzących w handlu Polski, jednak od następnego roku zauważalny jest wzrost dynamiki obrotów handlowych.

¹⁵ Analiza wpływu światowego kryzysu finansowo-gospodarczego na kształtowanie obrotów handlu zagranicznego Polski znacznie wykracza poza przyjęte ramy niniejszego opracowania - zostanie więc pominięta. Szerzej na ten temat zob. np.: E. Molendowski, *Globalny kryzys finansowo-gospodarczy – skutki i metody łagodzenia w Nowych Państwach Członkowskich UE* [w:] S. Mikłaszewski, J. Garlińska-Bielawska, J. Pera (red.), *Natura i różnorodność przebiegu światowego kryzysu gospodarczego*, Difin, Warszawa 2011, s. 55-81; E. Molendowski, P. Stanek, *Globalny kryzys finansowy i strefy euro a sytuacja fiskalna nowych państw członkowskich (UE-10)* [w:] J. Bilski, A. Kłysik-Uryszek (red.), *Globalne aspekty kryzysu strefy euro*, Acta Universitas Lodziensis, Folia Oeconomica nr 273, Wydawnictwo Uniwersytetu Łódzkiego, Łódź 2012, s. 267-283.

Prezentowana analiza potwierdziła, że stopniowa liberalizacja wymiany handlowej oraz likwidacja barier wynikających z akcesji były ważnym czynnikiem ułatwiającym przygotowanie polskich przedsiębiorców do konkurencji na wymagającym Jednolitym Rynku Europejskim.

Bibliografia:

1. Bilski J., Kłysik-Uryszek A. (red.), *Globalne aspekty kryzysu strefy euro*, Acta Universitas Lodziensis, Folia Oeconomica nr 273, Wydawnictwo Uniwersytetu Łódzkiego, Łódź 2012.
2. Bożyk P., Misala J., *Integracja ekonomiczna*, PWE, Warszawa 2003.
3. Budnikowski A., Kawecka-Wyrzykowska E. (red.), *Międzynarodowe stosunki gospodarcze*, PWE, Warszawa 1998.
4. Czarny E., *Regionalne ugrupowania integracyjne w gospodarce światowej*, PWE, Warszawa 2013.
5. Czarny E., Śledziewska K., *Polska w handlu światowym*, PWE, Warszawa 2009.
6. *Członkostwo Polski w Unii Europejskiej – na jakich zasadach?*, UKIE, Warszawa, 2003.
7. *EasyComext - Eurostat - International Trade* [online], <http://epp.eurostat.ec.europa.eu>.
8. Kaliszuk E., Błaszczuk M., Mroczek W., Przystupa J., Władyniak A., *Analiza konsekwencji członkostwa dla wymiany handlowej* [w:] *Polska w Unii Europejskiej – doświadczenia pierwszego roku członkostwa*, UKIE, Warszawa 2005.
9. Kawecka-Wyrzykowska E., *Skutki przyjęcia przez Polskę wspólnej polityki handlowej UE* [w:] *Polska w Unii Europejskiej, Praca zbiorowa* pod red. E. Kaweckiej-Wyrzykowskiej, IKCHZ, Warszawa 2004.
10. Miklaszewski S., Garlińska-Bielawska J., Pera J., (red.), *Natura i różnorodność przebiegu światowego kryzysu gospodarczego*, Difin, Warszawa 2011.
11. Molendowski E., *Globalny kryzys finansowo-gospodarczy – skutki i metody łagodzenia w Nowych Państwach Członkowskich UE* [w:] *Natura i różnorodność przebiegu światowego kryzysu gospodarczego*, S. Miklaszewski, J. Garlińska-Bielawska, J. Pera (red.), Difin, Warszawa 2011.
12. Molendowski E., *Integracja handlowa w Nowych Państwach Członkowskich (UE-10). Doświadczenia i wnioski dla innych krajów Europy Środkowej i Wschodniej*, Difin, Warszawa 2012.
13. Molendowski E., *Liberalizacja wymiany handlowej krajów Europy Środkowo-wschodniej w okresie transformacji (ze szczególnym uwzględnieniem doświadczeń krajów CEFTA)*, Wydawnictwo Uniwersytetu Ekonomicznego w Krakowie, Kraków, 2007.
14. Molendowski E., Stanek P., *Globalny kryzys finansowy i strefy euro a sytuacja fiskalna nowych państw członkowskich (UE-10)* [w:] J. Bilski, A. Kłysik-Uryszek (red.), *Globalne aspekty kryzysu strefy euro*, Acta Universitas Lodziensis, Folia Oeconomica, nr 273, Wydawnictwo Uniwersytetu Łódzkiego, Łódź 2012.
15. *Poland in the globalised world*, [w:] *5 years of Poland in the European Union*, Office of the Committee for European Integration, Warsaw 2009.
16. Synowiec E., *Funkcjonowanie rynku wewnętrznego* [w:] *Unia Europejska*, tom I, Praca zbiorowa pod red. E. Kaweckiej-Wyrzykowskiej i E. Synowiec, Warszawa, IKCHZ, Warszawa 2004.

17. Viner J., *The Customs Union Issue*, Carnegie Endowment for International Peace, New York, 1950.

Abstrakt:

Przystąpienie Polski do Unii Europejskiej wiązało się m.in. z przyjęciem całości *acquis communautaire* w obszarach: „swobodny przepływ towarów” oraz „unia celna” i oznaczało gruntowną zmianę dotychczasowych zasad i reguł handlu ze wszystkimi partnerami. Niniejsze opracowanie jest prezentacją wyników analizy zmierzającej do weryfikacji hipotezy, iż nowe warunki handlu, wynikające z akcesji do UE, miały istotny wpływ na dynamikę i strukturę obrotów towarowych Polski, nie tylko w relacji z krajami UE-15, ale zwłaszcza w handlu z nowymi państwami członkowskimi (UE-10). W analizie wykorzystano najważniejsze badania prowadzone w tym zakresie. Całość prezentowanej analizy zamykają wnioski i uwagi końcowe.

Accession of Poland to the EU and its impact on trade flows with the New Member States (EU-10)

The accession of Poland to the European Union required, inter alia, the adoption of the whole *acquis communautaire* in the areas of free movement of goods and customs union and meant a major change in the existing principles and rules of trade with all partners. This study is a presentation of the results of analysis designed to verify the hypothesis that the new terms of trade resulting from the accession to the EU, have had a significant impact on the dynamics and structure of Polish foreign trade turnover, not only in relation to the EU-15 countries, but especially in trade with the new Member States (EU-10). The analysis used the most recent and important studies conducted in this field. The presented analysis concludes with conclusions and final remarks.

PhD professor CUE Edward Molendowski, professor, Cracow University of Economics.